

Running head: predictoren van gezondheid, levensgeluk en zoekgedrag onder werklozen

“Een leven zonder baan”

Een onderzoek naar de invloed van intrinsieke en extrinsieke werkkenmerken op gezondheid,
levensgeluk en zoekgedrag van werklozen

Elsbeth J. Hettinga, MSc.
Universiteit Twente, Nederland

Examencommissie

Dr. E. Giebels

Dr. B.M. Fennis

Abstract

Which consequences does the deficiency of intrinsic and extrinsic work characteristics have for health, happiness and job-search behaviour among the unemployed? This was the central question in the current study. To what extent unemployed people value intrinsic work characteristics was measured by determining the intrinsic commitment to work. It was expected and confirmed that a high level of intrinsic commitment to work has negative consequences for health and happiness, in case of unemployment. Moreover, unemployed people with a high degree of intrinsic commitment exhibited more intensive job-search behaviour than the unemployed with a low degree of intrinsic commitment to work. The influence of extrinsic work characteristics on health, happiness and job-search behaviour was also investigated. A lack of extrinsic work characteristics is partially compensated by social security, but the influence of this payment has never been investigated before. It appeared that a poorly functioning social security system elicits decreased health and happiness. It also caused more intensive job-search behaviour in terms of the number of applications and the willingness to accept work under mediocre conditions.

Effects of intrinsic commitment on health and on the diversity in search methods being used were moderated by a lack of extrinsic work characteristics.

Samenvatting

In de huidige studie is onder werkloze burgers vastgesteld welke invloed het gemis van intrinsieke en extrinsieke werkeigenschappen heeft op gezondheid, levensgeluk en zoekgedrag. In hoeverre men waarde hecht aan intrinsieke werkkenmerken is gemeten door de intrinsieke betrokkenheid vast te stellen. Verwacht en gevonden werd dat een hoge intrinsieke betrokkenheid bij werk een negatieve invloed heeft op de gezondheid en het levensgeluk van werkloze burgers. Ook bleken werklozen met een hoge intrinsieke betrokkenheid harder naar een vervangende baan te zoeken dan mensen met een lage betrokkenheid.

Daarnaast is gekeken of het gemis van extrinsieke werkkenmerken invloed heeft op het welzijn en zoekgedrag van werklozen. Het gebrek aan extrinsieke kenmerken wordt weliswaar gedeeltelijk gecompenseerd door een uitkering, maar er blijken problemen te bestaan met de verstrekking van veel uitkeringen. De invloed van deze factor op werkloze burgers is nauwelijks onderzocht. Verondersteld en bevestigd werd dat uitkeringsproblemen een verminderde gezondheid en een lagere levenstevredenheid teweegbrengen. Uitkeringsproblematiek leidde daarnaast tot een hogere sollicitatiefrequentie en acceptatiebereidheid. Effecten van intrinsieke betrokkenheid op gezondheid, levensgeluk en zoekgedrag werden tot slot deels gekwalificeerd door problemen in het stelsel: het gemis van extrinsieke werkkenmerken modereerde de relatie tussen intrinsieke betrokkenheid en gezondheid en tussen intrinsieke betrokkenheid en diversiteit aan toegepaste zoekmethoden.

“Een leven zonder baan”

Een onderzoek naar de invloed van intrinsieke en extrinsieke werkkenmerken op gezondheid, levensgeluk en zoekgedrag van werklozen

Peter zit sinds enkele maanden werkloos thuis. Door een grootschalige reorganisatie werd hij gedwongen om op te stappen. Peter was er kapot van. Werk speelde een centrale rol in zijn leven. Hij mist de inhoud van het werk en vindt het moeilijk om een nieuwe tijdsbesteding te vinden. Sinds zijn ontslag voelt hij zich dan ook ongelukkig en heeft vaak last van hoofdpijn. Hij doet hard zijn best om een nieuwe baan te vinden, want hij wil zo snel mogelijk weer aan de slag. Gelukkig heeft hij een WW-uitkering gekregen. Het is geen vetpot, maar nu hoeft hij zich niet al te veel zorgen te maken over zijn financiële situatie.

Het verhaal van Peter staat niet op zichzelf. Er zitten namelijk ongeveer 380.000 Nederlanders zonder werk thuis (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2007). Nieuwe ontwikkelingen op de werkvloer dragen hier aan bij: organisaties nemen steeds vaker personeel aan op tijdelijke basis en reorganisaties en gedwongen ontslagen zijn aan de orde van de dag (Campbell & Burgess, 2001). “Employability” is daarnaast hét sleutelwoord: loopbanen bij bedrijven worden steeds korter, wat betekent dat een afnemend deel van de beroepsbevolking een levenslange carrière bij één en dezelfde werkgever volbrengt (Brown & Hesketh, 2004). Deze factoren zorgen ervoor dat werk steeds minder zekerheden met zich meebrengt. Dat de werkloosheid hierdoor gevoed wordt, is een zorgwekkende ontwikkeling. Baanverlies is namelijk een van de meest stressvolle gebeurtenissen in het leven van de mens, met de nodige psychische en lichamelijke gevolgen van dien (Hanisch, 1999; Winefield, 1995; Latack, Kinicki & Prussia, 1995; Holmes & Rahe, 1967). Verschillende onderzoeken wijzen uit dat deze problematiek voornamelijk wordt veroorzaakt door het gemis van intrinsieke werkkenmerken, zoals zelfontplooiing (Jahoda, 1982). Opvallend genoeg is er minder onderzoek gedaan naar het verlies van extrinsieke werkkenmerken, zoals inkomen uit betaalde arbeid (Whelan, 1992). Dit inkomen wordt weliswaar (gedeeltelijk) vervangen door een uitkering, maar uit onderzoek blijkt dat er problemen bestaan met de verstrekking van veel uitkeringen (Inspectie Werk en Inkomen [IWI], 2006). Men zou zich dan ook kunnen voorstellen dat de invloed van het gemis van intrinsieke werkkenmerken op het welzijn van werklozen versterkt wordt door uitkeringsproblematiek. Deze relatie is echter nog nooit vastgesteld. In de huidige studie wordt daarom onderzocht in hoeverre er modererende effecten optreden van uitkeringsproblemen op de relatie tussen het gemis van intrinsieke werkkenmerken en gezondheid en levensgeluk.

In het onderzoek wordt ook bestudeerd in hoeverre werkloze burgers op zoek gaan naar vervangend werk. Dit is een interessante factor, mede omdat in Nederland sterk wordt vastgehouden aan het motto “werk boven uitkering” (IWI, 2006). Van werklozen wordt verwacht dat zij hard zoeken naar een nieuwe baan. Er is echter weinig bekend over de factoren die bijdragen aan intensief zoekgedrag (McFadyen & Thomas, 1997). In het huidige onderzoek zal dan ook bestudeerd worden welke invloed het gemis van intrinsieke en vooral éxtrinsieke werkkenmerken heeft op de zoektocht naar vervangend werk. Het gemis van extrinsieke werkkenmerken zal hierbij weer gemeten worden in termen van uitkeringsgerelateerde problemen. Erg interessant is om in dit verband vast te stellen of de relatie tussen het gemis van intrinsieke kenmerken en zoekgedrag versterkt wordt door uitkeringsproblematiek (vgl. McKee-Ryan, Song, Wanberg & Kinicki, 2005).

In de huidige studie staat de volgende onderzoeksvraag dan ook centraal:

Welke relatie bestaat er tussen het gemis van intrinsieke werkkenmerken en gezondheid, levensgeluk en zoekgedrag van uitkeringsgerechtigden? En in hoeverre wordt deze relatie versterkt door uitkeringsgerelateerde problemen?

Hoewel de negatieve relatie tussen het gemis van intrinsieke werkkenmerken en gezondheid en levensgeluk in eerdere onderzoeken al werd vastgesteld, zal geprobeerd worden deze bevindingen te repliceren. De nadruk ligt voornamelijk op het verklaren van welzijn en zoekgedrag in termen van uitkeringsgerelateerde problemen. In deze studie worden de genoemde aspecten bestudeerd aan de hand van een belangrijke theorie uit de psychologie, namelijk de cognitieve dissonantietheorie (Festinger, 1957). Deze theorie geeft weer hoe de mens reageert op ongewenste situaties, zoals het verlies van werk. Het gebruik van dit theoretische raamwerk heeft een belangrijke reden. De meeste onderzoeken naar werkloosheidsvraagstukken zijn zeer beschrijvend van aard en missen een stevige theoretische onderbouwing (Vansteenkiste, Lens, De Witte & Feather, 2005). In de huidige studie wordt dan ook getracht de bevindingen vanuit theoretisch perspectief te onderbouwen.

Theoretische ontwikkelingen

Effecten van intrinsieke en extrinsieke eigenschappen van werk

Ieder individu heeft bepaalde wensen wat betreft de eigenschappen van een baan. Deze eigenschappen kunnen intrinsiek of extrinsiek van karakter zijn. Intrinsieke kenmerken hebben te maken met *de aard en inhoud* van het werk (Malka & Chatman, 2003). Zo biedt een betaalde baan mogelijkheden tot zelfontplooiing door de eigen vaardigheden ten volste te benutten. Ook draagt werk bij aan de status en identiteit van werknemers. Tot slot voorziet het in de behoefte tot sociale interactie: werk geeft de mens mogelijkheden om contacten met collega's te onderhouden en vriendschappen op te bouwen. Het wegvallen van deze aspecten vormt voor veel mensen dan ook een ingrijpende gebeurtenis (McKee-Ryan et al., 2005). Toch hecht niet iedereen evenveel waarde aan intrinsieke werkkenmerken. Dit komt tot uiting in de intrinsieke betrokkenheid bij werk. Deze term wordt gedefinieerd als *het belang van intrinsieke werkkenmerken in het leven van het individu* (McKee-Ryan et al., 2005). Het gaat hier om betrokkenheid bij werk *in het algemeen* (Isaksson, Johansson, Bellaagh & Sjöberg, 2004). Het betreft een relatief stabiele factor, die slechts weinig verandert door de tijd.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat intrinsieke betrokkenheid veel invloed heeft op het welzijn van de werkloze. Zo ondervinden mensen die veel waarde hechten aan betaald werk meer psychisch en lichamelijk nadeel van werkloosheid dan mensen die minder betrokken zijn (Lai & Chan, 2002; Ashforth, 2001; Kinicki, 1989; Kang, 1987; Jackson, Stafford, Banks & Warr, 1983). In dit onderzoek wordt nagegaan of deze bevindingen gerepliceerd kunnen worden in een Nederlandse context.

Hypothese 1: Werkloze burgers met een hoge intrinsieke betrokkenheid rapporteren een lagere gezondheid en minder levensgeluk dan werklozen met een lage intrinsieke betrokkenheid.

Minstens zo interessant is om vast te stellen welke gevolgen het verlies van extrinsieke werkkenmerken heeft voor het welzijn. Deze factor is in eerdere onderzoeken nog maar weinig belicht, zo stelt ook Whelan in 1992. Extrinsieke eigenschappen zijn gerelateerd aan de *consequenties* ofwel *beloningen* van betaald werk. Zo kan een baan zich kenmerken door hoge verdiensten, goede secundaire arbeidsvoorwaarden en een grote financiële zekerheid (Malka & Chatman, 2003). Deze extrinsieke kenmerken vallen bij baanverlies weg, met mogelijke implicaties voor het welzijn.

Om een grote armoedeval onder werklozen te voorkomen bestaan er in Nederland wel financiële voorzieningen en verzekeringen (o.a. de werkloosheids¹ - of bijstandsuitkering²), die het individu helpen om het hoofd boven water te houden. Toch leidt dit sociale zekerheidsstelsel in Nederland regelmatig tot flinke discussies. Hierbij vormt de efficiëntie een belangrijk thema: er wordt vaak beweerd dat de overheid onvoldoende service verleent (Veenhoven & Ouweneel, 1995). Zo blijken er problemen te bestaan met de maandelijks verstrekking van de uitkering (Inspectie Werk en Inkomen, 2006). Sommige uitkeringsgerechtigden ontvangen hun uitkering te laat, waardoor er financiële onzekerheid ontstaat. Deze uitkeringsproblemen bemoeilijken de werkloze burger om in het eigen levensonderhoud te voorzien en hebben daardoor mogelijk gevolgen voor het welzijn. Toch is een dergelijke veronderstelling in eerdere studies nog nooit getoetst.

Hypothese 2: Werkloze burgers die uitkeringsgerelateerde problemen ervaren, rapporteren meer gezondheidsklachten en een lager levensgeluk dan werklozen die geen problemen met hun uitkering hebben.

Daarnaast is het interessant om te onderzoeken of het effect van intrinsieke betrokkenheid op gezondheid en levensgeluk gemodereerd wordt door problemen in het stelsel. Zoals eerder uiteengezet, blijkt uit verschillende onderzoeken dat het gemis van intrinsieke werkkenmerken de mens in een zeer benarde positie brengt (Hanisch, 1999; Winefield, 1995; Latack, Kinicki & Prussia, 1995). Mogelijk werkt een sterk gemis van extrinsieke eigenschappen verder in op deze relatie. De werkloze burger mist niet alleen de inhoud van het werk, maar ook de consequenties die eraan verbonden zijn. Uiteenlopende belangrijke levensbehoeften (financiële zekerheid, zelfontplooiing, sociale interactie) blijven daarmee onbevredigd (Maslow, 1970), waarschijnlijk met stevige consequenties voor de gezondheid en het levensgeluk. Er wordt dan ook verondersteld dat de welzijnsachteruitgang onder intrinsiek betrokken werklozen wordt versterkt door uitkeringsgerelateerde problemen.

Hypothese 3: De negatieve invloed van intrinsieke betrokkenheid op gezondheid en levensgeluk onder werklozen wordt versterkt door uitkeringsgerelateerde problemen.

¹ De Werkloosheidswet of WW is een Nederlandse wet, die werkloze werknemers met voldoende arbeidsverleden en beschikbaar voor arbeid, een werkloosheidsuitkering garandeert.

² De Wet Werk en Bijstand of WWB is in Nederland de inkomensondersteuning en hulp bij het vinden van werk voor 'wie niet zelf in zijn bestaan kan voorzien' en voor wie geen aanspraak kan maken op voorliggende voorzieningen zoals de WW.

Zoekgedrag

Volgens de cognitieve dissonantietheorie streeft de mens naar overeenstemming tussen gedrag en persoonlijke normen, waarden en verwachtingen (Stone & Cooper, 2001). Wanneer er discrepanties ontstaan tussen gedrag en de ideeën van de mens, leidt dit tot negatieve gevoelens (dissonantie). Volgens de theorie zoekt het individu naar strategieën om onaangename, dissonante gevoelens te verlichten (Elliot & Devine, 1994). Zo kan de mens zijn ideeën veranderen óf aanpassingen aanbrengen in het eigen gedrag (Festinger, 1957).

Werkloosheid is zo'n ongewenste situatie, die bij veel mensen tot onaangename, dissonante gevoelens leidt. In de praktijk blijkt dan ook, dat werklozen vaak een intensieve zoektocht naar werk ondernemen om uit die onaangename situatie te komen (Blau & Robins, 1990). De zoektocht naar werk wordt hierbij gedefinieerd als *de moeite en investeringen die iemand doet om een baan te vinden* (Lai & Wong, 1998; Malen & Stroh, 1998).

In het onderzoek van Wiener, Oei & Creed (1999) wordt gesuggereerd dat zoekgedrag voornamelijk wordt toegepast door werklozen met een hoge mate van intrinsieke betrokkenheid. Dit lijkt aannemelijk, omdat deze groep zich hoogstwaarschijnlijk het minst prettig voelt bij de situatie. De relatie tussen intrinsieke betrokkenheid en zoekgedrag kon in het onderzoek van Wiener et al. (1999) echter niet worden aangetoond. Dit komt mogelijk doordat er in de studie alleen naar de zoekfrequentie werd gekeken. Deze maat zegt weinig over de motivatie van werklozen. Iemand kan urenlang en doelloos zoeken naar vacatures in de krant, maar als hij zichzelf niet aanzet tot het schrijven van een sollicitatiebrief, zal er weinig aan zijn situatie veranderen. Het is dus van belang om de meer *actieve* kant van het zoekgedrag vast te stellen (Blau & Robins, 1990). Hanteert de werkloze verschillende zoekmethoden? Hoe vaak solliciteert hij naar werk? Welke banen is hij bereid te accepteren? In deze studie zal het zoekgedrag dan ook uitgesplitst worden naar deze factoren.

Verwacht wordt, dat de werkloze met een hoge intrinsieke betrokkenheid veel moeite zal doen om een baan te vinden. Dit leidt logischerwijs tot een hoge sollicitatiefrequentie en de toepassing van diverse zoekmethoden, om zo de kansen op werk te vergroten. Daarnaast zijn er tussen meer en minder betrokken werklozen wellicht verschillen in de acceptatiebereidheid, ofwel in het soort werk dat geaccepteerd wordt. Zo bleek uit de studie van Lai & Chan (2002) dat werklozen met een hoge intrinsieke betrokkenheid eerder bereid waren om "matig" werk aan te nemen, zoals banen tegen een laag salaris of met een lange reistijd.

Hypothese 4: Werkloze burgers met een hoge intrinsieke betrokkenheid passen een grotere diversiteit aan zoekmethoden toe, solliciteren vaker en rapporteren een grotere acceptatiebereidheid van “matig” werk dan werklozen met een lage intrinsieke betrokkenheid.

Interessant is ook om te onderzoeken in hoeverre uitkeringsgerelateerde problemen een positieve invloed hebben op het zoekgedrag. Uit onderzoek blijkt dat negatieve prikkels (waaronder boetes, straffen en financiële onzekerheid) de mens aanzetten tot doelgericht gedrag (Jenkins, Mitra, Gupta & Shaw, 1998). Alles wordt dan in het werk gesteld om deze negatieve prikkels te verminderen, of te laten verdwijnen. Onder werkloze burgers betekent dit mogelijk dat uitkeringsgerelateerde problemen een aansporing vormen om hard op zoek te gaan naar een nieuwe baan. De financiële problemen motiveren werkloze burgers in dat geval tot intensief zoekgedrag.

Hypothese 5: Werklozen met uitkeringsgerelateerde problemen passen een grotere diversiteit aan zoekmethoden toe, solliciteren vaker en rapporteren een hogere acceptatiebereidheid van “matig” werk dan werklozen die geen uitkeringsproblemen hebben.

Daarnaast wordt verondersteld dat uitkeringsproblematiek en intrinsieke betrokkenheid met elkaar interacteren. Een sterk betrokken werkloze die zijn uitkering niet op gezette tijden ontvangt, doet waarschijnlijk harder zijn best om een nieuwe baan te vinden, dan de betrokken werkloze die weinig problemen ondervindt met zijn uitkering. De eerste mist de intrinsieke eigenschappen van werk, evenals de zekerheid dat hij elke maand zijn geld ontvangt. Mogelijk raakt de intrinsiek betrokken werkloze éxtra gemotiveerd door de uitkeringsgerelateerde problemen die hij ervaart. De financiële onzekerheid die hiermee gepaard gaat, vormt dan een extra aansporing tot intensief zoekgedrag (Jenkins et al., 1998). Voor de tweede werkloze gaat dat minder op (“*ik mis het werk, maar ik kan in ieder geval op een uitkering rekenen. Het maakt niet zoveel uit of ik deze week, of pas volgende maand weer werk vind*”). In dit geval wordt de werkzoekende burger alleen geprikkeld door zijn intrinsieke betrokkenheid en niet door uitkeringsgerelateerde problemen.

Hypothese 6: De positieve invloed van intrinsieke betrokkenheid op zoekgedrag onder werklozen wordt versterkt door uitkeringsproblemen.

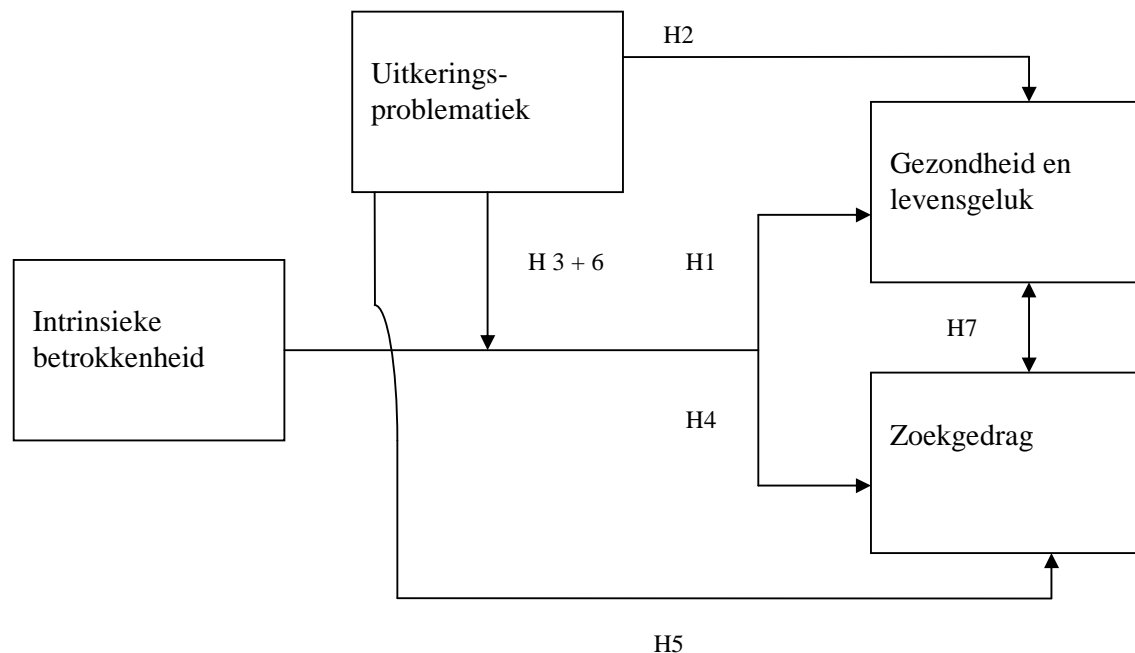
Zoekgedrag en gezondheid

Het zoekgedrag van het individu zonder baan lijkt ook in verband te staan met zijn gezondheid. Lastig is echter, om de causaliteit van dit verband vast te stellen. Uit onderzoek van Warr, Jackson & Banks (1988) blijkt bijvoorbeeld dat problemen bij het vinden van een nieuwe baan leiden tot een verminderde lichamelijke en geestelijke gezondheid. Ook Wanberg, Griffiths & Gavin (1997) wijzen erop dat het zoekproces vaak ontmoedigend is, vanwege de mogelijke afwijzingen en onzekerheid die het met zich meebrengt.

Het omgekeerde is tevens gebleken: werklozen met een verminderde gezondheid vertonen minder intensief zoekgedrag, omdat hun fysieke en geestelijke toestand hen beperkingen oplegt (Claussen, Bjørndal & Hjort, 1993; Taris, 2002). In het huidige onderzoek wordt getracht om deze bevinding, ofwel de positieve samenhang tussen gezondheid en zoekgedrag, te repliceren.

Hypothese 7: Er bestaat een positieve relatie tussen gezondheid en zoekgedrag van werklozen

De hypothesen tezamen leiden tot het onderzoeksmodel zoals weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Onderzoeksmodel met determinanten van gezondheid, levensgeluk en zoekgedrag

Methode

Overzicht en deelnemers

Respondenten zijn ontleend aan een onderzoek dat de Inspectie Werk en Inkomen uitvoert naar de werkzoekende burger. Een groep van 2109 geënquêteerden (45.7% man; 54.3% vrouw) participeerde in de studie. De gemiddelde leeftijd bedroeg 46.19 jaar ($SD = 11.61$). Respondenten waren volledig afhankelijk van een WW- of bijstandsuitkering. Het grootste deel van de respondenten beschikte over een LBO- of VMBO-opleiding (36.1%) en was van Nederlandse afkomst (82.1%). Werklozen binnen de onderzoeksgroep zaten ongeveer 6 maanden thuis en hadden een sollicitatieplicht.

De Inspectie Werk en Inkomen heeft dit onderzoek verricht om een beeld te krijgen van de ervaringen van werklozen met het CWI, UWV en de gemeentelijke sociale dienst. In het onderzoek werden ook psychologische factoren in kaart gebracht, zoals intrinsieke betrokkenheid en levensgeluk. Het onderzoek is gestart in juni 2006, en loopt door tot en met 2008. Respondenten kregen een vragenlijst toegestuurd en konden deze in een bijgevoegde antwoordenvelop retourneren. Als dank ontvingen alle deelnemers een tijdschriftenbon. Werklozen die de vragenlijst niet invulden, kregen een of meerdere herinneringsbrieven toegestuurd. De responsratio was dan ook vrij hoog (69.4 %).

Onafhankelijke variabelen

Intrinsieke betrokkenheid bij werk. Deze factor werd vastgesteld met behulp van vier items, die door de Inspectie Werk en Inkomen ontwikkeld zijn. Respondenten konden reageren op een vijfpuntsschaal, variërend van “helemaal mee oneens” (1) tot “helemaal mee eens” (5). Stellingen luiden: “een baan is meer dan een manier om geld te verdienen”, “werk is voor mij de belangrijkste bezigheid”, “ik zou graag een betaalde baan hebben, zelf als ik het geld niet nodig had” en: “een uitkering geeft mij het gevoel dat ik mijn hand ophoud”. De interne consistentie van deze schaal was acceptabel ($\alpha = .66$). Scores op de items zijn gemiddeld; en varieerden van 1 t/m 5.

Uitkeringsproblematiek. Respondenten is gevraagd of zij hun uitkering wel eens later ontvingen dan gewoonlijk. Antwoordmogelijkheden op deze vraag luiden: “Nee” (1), “Ja, soms” (2) en “Ja, vaak” (3).

Afhankelijke variabelen

Gezondheid. Analoog met eerdere studies (bijv. Kulik, 2000) werd de gezondheid van respondenten gemeten met de vraag “hoe was uw gezondheid in deze periode?”. Dit item was gericht op de zes maanden waarin de respondent zonder werk thuiszat. Reacties werden gegeven op een vijfpuntsschaal (uiteenlopend van “heel slecht” (1) tot “heel goed” (5)).

Levensgeluk. In overeenstemming met eerder onderzoek, gaven geënquêteerden hun tevredenheid met het leven aan met een rapportcijfer op een schaal van 1 tot en met 10 (vgl. Andrews & Robinson, 1991; Fordyce, 1988; Andrews & Withey, 1976).

Zoekgedrag

Het zoekgedrag is vastgesteld volgens de theorie van Blau & Robins (1990): er is gekeken naar diversiteit aan toegepaste zoekmethoden, de sollicitatiefrequentie en de bereidheid om “matig” werk te accepteren.

1. *Diversiteit aan toegepaste zoekmethoden.* Respondenten werd met behulp van 10 items gevraagd naar de frequentie waarmee zij bepaalde zoekmethoden hadden gebruikt. Deze items varieerden van het bekijken van vacatures op internet tot het informeren bij familie, vrienden of relaties. Het aantal toegepaste zoekmethoden is gesommeerd. Somscores varieerden van 0 t/m 10.
2. *Sollicitatiefrequentie.* Geënquêteerden werd gevraagd om een indicatie te geven van het aantal sollicitaties dat zij per maand deden. Voor respondenten die niet gesolliciteerd hadden was er de mogelijkheid om dit aan te geven (“ik heb niet gesolliciteerd”). Daarnaast is de antwoordoptie “weet ik niet” toegevoegd.
3. *Acceptatiebereidheid.* Om in kaart te brengen welke vormen van werk men bereid was te accepteren, zijn 5 items gebruikt. Vormen van “matig” werk luiden: “vuil werk”, “werk onder het opleidingsniveau”, “heel ander werk dan men graag wilde”, “werk met een lange reistijd” en “werk voor een laag salaris”. Respondenten reageerden op een vierpuntsschaal met antwoordmogelijkheden die varieerden van “zeker niet” (1) tot “zeker wel” (4). De interne consistentie van de schaal was redelijk goed ($\alpha = .76$).

Controlevariabelen. Demografische aspecten zoals geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, ethniciteit en gezinssituatie werden als controlevariabelen opgenomen.

Resultaten

Beschrijvende resultaten

De gemiddelden, standaarddeviaties en correlaties tussen de onderzoeksvariabelen zijn opgenomen in bijlage 1. De mate van intrinsieke betrokkenheid was over het algemeen vrij hoog ($M = 3.48$, $SD = .86$). Opvallend genoeg bleek uitkeringsproblematiek in relatief weinig gevallen voor te komen ($M = 1.20$, $SD = .46$). De meeste burgers ontvingen hun uitkering dus op tijd. De gezondheid van de respondenten was redelijk ($M = 2.31$, $SD = .95$). Ook het levensgeluk scoorde een aardige voldoende ($M = 6.37$, $SD = 1.70$). De meeste werklozen gebruikten ongeveer 5 tot 6 zoekmethoden ($M = 5.65$, $SD = 2.98$) en solliciteerden ongeveer 7 keer per maand. De spreiding in de sollicitatiefrequentie was wel heel groot ($M = 6.88$, $SD = 6.21$). De acceptatiebereidheid was gemiddeld ($M = 2.22$, $SD = .61$). Hieruit bleek dat de respondenten over het algemeen redelijk bereid waren om “matig” werk te accepteren.

Correlaties

Correlatiecoëfficiënten waren over het algemeen laag tot gemiddeld, met de hoogste correlatie tussen gezondheid en levenstevredenheid ($r = .53$, $p < .01$). Andere sterke verbanden waren zichtbaar tussen sollicitatiefrequentie en diversiteit aan toegepaste zoekmethoden ($r = .33$, $p < .01$) en tussen intrinsieke betrokkenheid en acceptatiebereidheid ($r = .24$, $p < .01$). De samenhang tussen diversiteit aan zoekmethoden en acceptatiebereidheid en tussen sollicitatiefrequentie en acceptatiebereidheid bleek echter minder sterk (resp. $r = .16$, $p < .01$ en $r = .13$, $p < .01$). Ook bestond er een negatief verband tussen acceptatiebereidheid en leeftijd ($r = -.22$, $p < .01$). Hieruit bleek dat oudere werklozen een lagere acceptatiebereidheid hebben dan jongere werkloze burgers. Daarnaast kwam er een duidelijke relatie naar voren tussen etniciteit en levensgeluk ($r = -.18$, $p < .01$). Allochtone werkzoekenden bleken in vergelijking met autochtonen dus minder tevreden met het eigen leven.

In lijn met hypothese 7 werd er een significante positieve relatie gevonden tussen gezondheid en zoekgedrag. Dit positieve verband gold voor gezondheid en diversiteit aan toegepaste zoekmethoden ($r = .11$, $p < 0.01$); gezondheid en sollicitatiefrequentie ($r = .13$, $p < 0.01$), en gezondheid en acceptatiebereidheid ($r = .07$, $p < 0.01$).

Regressieanalyses

Om hypothesen 1 tot en met 6 te toetsen, zijn 5 hiërarchische regressieanalyses uitgevoerd. Hierbij zijn alle onderzoeksvariabelen gestandaardiseerd door de waarden om te zetten in z-scores. In de verschillende analyses werden gezondheid, levensgeluk, diversiteit aan toegepaste zoekmethoden, sollicitatiefrequentie en acceptatiebereidheid als afhankelijke variabele gebruikt. Er is gecontroleerd voor de achtergrondvariabelen leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, etniciteit en gezinssituatie. In tabel 1, 2, 3, 4 en 5 zijn de resultaten van de regressieanalyses weergegeven. Model 1 bevat de controlevariabelen; model 2 de onafhankelijke variabelen (intrinsieke betrokkenheid en uitkeringsproblematiek) en model 3 geeft de interactie tussen beide onafhankelijke variabelen weer. In figuur 2 en 3 zijn de grafieken van twee significante interacties afgebeeld. Als hoge en lage waarde van de onafhankelijke variabelen zijn scores genomen die respectievelijk één standaarddeviatie hoger en lager lagen dan het gemiddelde.

In hypothese 1 werd verondersteld dat intrinsieke betrokkenheid bij werk negatief gerelateerd is aan gezondheid en levensgeluk. Deze relaties werden bevestigd: uit tabel 1 bleek een negatief verband tussen betrokkenheid en gezondheid ($\beta = -.06$, $p < .05$) en uit tabel 2 kwam een negatieve relatie tussen betrokkenheid en levensgeluk naar voren ($\beta = -.07$, $p < .01$). Dit houdt in dat werklozen met een hoge intrinsieke betrokkenheid bij werk zich minder gezond en gelukkig voelen dan mensen met een lage intrinsieke betrokkenheid.

In hypothese 2 werd een negatieve relatie verwacht tussen uitkeringsproblematiek en gezondheid en levensgeluk. Ook deze veronderstelling werd bevestigd. In tabel 1 kwam een negatief verband tussen uitkeringsproblematiek en gezondheid aan het licht ($\beta = -.12$, $p < .01$). Uit tabel 2 bleek een negatief verband tussen uitkeringsproblematiek en levensgeluk ($\beta = -.15$, $p \leq .01$). Deze bevindingen geven aan dat mensen met uitkeringsproblemen zich minder gelukkig en gezond voelen dan werklozen die geen uitkeringsproblemen ervaren.

Voor hypothese 3 werd gedeeltelijk bewijs gevonden: het effect van intrinsieke betrokkenheid op gezondheid werd gekwalificeerd door uitkeringsproblemen ($\beta = -.20$, $p < .05$), zie ook tabel 1 en figuur 2. De interactie van intrinsieke betrokkenheid en uitkeringsproblematiek op levensgeluk was echter niet significant ($\beta = -.04$, $p = \text{n.s.}$); zie tabel 2.

In hypothese 4 werd een positieve relatie verwacht tussen intrinsieke betrokkenheid en diversiteit aan toegepaste zoekmethoden, sollicitatiefrequentie en acceptatiebereidheid van “matig” werk. Deze veronderstelling werd volledig bevestigd: intrinsieke betrokkenheid stond in positieve samenhang met diversiteit aan toegepaste zoekmethoden ($\beta = .25$, $p < .01$), solli-

citatiefrequentie ($\beta = .13, p < .01$) en acceptatiebereidheid ($\beta = .27, p < .01$). Dit betekent dat werklozen met een hoge intrinsieke betrokkenheid intensiever zoekgedrag vertonen dan mensen met lage betrokkenheid (zie ook tabel 3, 4 & 5).

In hypothese 5 werd een positieve relatie verondersteld tussen uitkeringsproblemen en zoekgedrag. Deze verwachting werd deels bevestigd: er bleek een positief verband tussen uitkeringsproblematiek en sollicitatiefrequentie ($\beta = .06, p < .05$) en tussen uitkeringsproblematiek en acceptatiebereidheid ($\beta = .16, p < .05$). Voor diversiteit aan toegepaste zoekmethoden kon geen positieve significante relatie worden aangetoond ($\beta = .01, p = \text{n.s.}$).

Voor hypothese 6 werd weinig bewijs gevonden. De meeste interactie-effecten van betrokkenheid en uitkeringsproblemen op aspecten van het zoekgedrag waren niet significant. Alleen voor diversiteit aan toegepaste zoekmethoden was de interactie significant ($\beta = .25, p < .05$); zie ook tabel 4, 5 en 6 en figuur 3. Effecten van intrinsieke betrokkenheid op zoekgedrag werden over het algemeen dus niet versterkt door uitkeringsproblemen.

Demografische gegevens

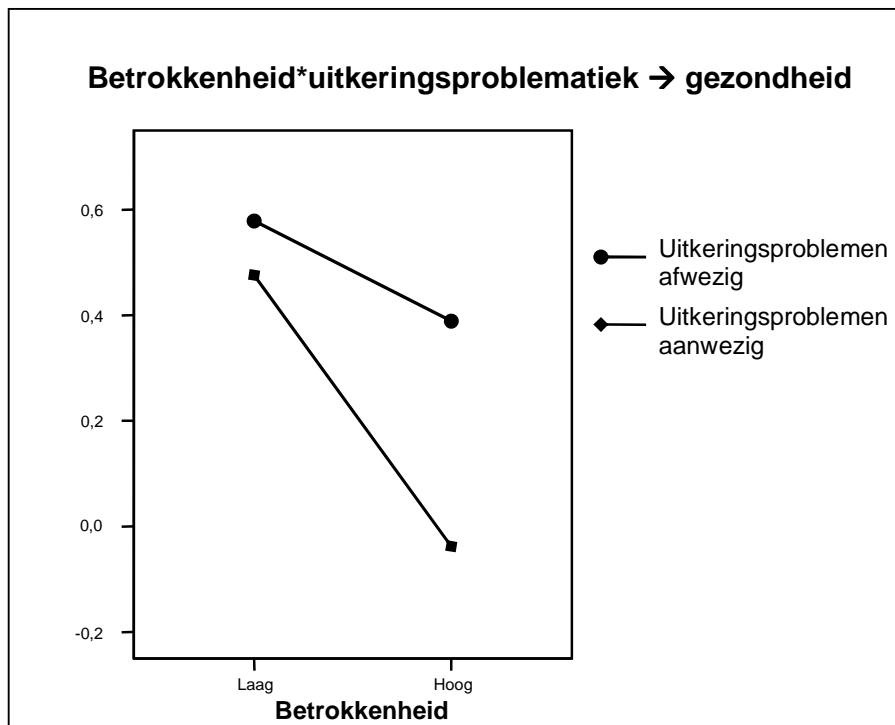
De controlevariabelen bleken veel invloed uit te oefenen op de afhankelijke variabelen. Zo speelden etniciteit en opleidingsniveau een belangrijke rol in de verklaring van de gezondheid van werklozen. Allochtone werklozen voelden zich minder gezond dan autochtonen ($\beta = .10, p \leq .01$). Werklozen met een hoog opleidingsniveau rapporteerden daarnaast een slechtere gezondheid dan werklozen met een lage opleiding ($\beta = -.14, p < .01$).

Het zoekgedrag bleek sterk gerelateerd aan de leeftijd van de respondent. Oudere werklozen gebruikten minder zoekmethoden ($\beta = -.20, p < .01$), vertoonden een lagere acceptatiebereidheid ($\beta = -.26, p < .01$) en solliciteerden minder vaak dan jongere werklozen ($\beta = -.10, p < .01$). Ook geslacht bleek van invloed: mannen solliciteerden vaker dan vrouwen ($\beta = -.16, p < .01$) en waren eerder bereid om “matig werk” te accepteren ($\beta = -.12, p < .01$).

Tabel 1. *Predictoren voor gezondheid onder werklozen in Nederland*

	Model 1	Model 2	Model 3
Demografische kenmerken			
Leeftijd	.04	.06*	.06*
Geslacht (1 = man, 2 = vrouw)	.04	.04	.04
Ethniciteit	.10***	.10***	.10***
Opleiding	-.14***	-.13***	-.13***
Gezinssituatie	-.04	-.04	-.04
Predictoren			
Intrinsieke betrokkenheid (IB)		-.06**	-.05
Uitkeringsproblematiek (U)		-.12***	-.29*
Interactie intrinsiek en extrinsiek			
IB*U			-.20**
R ²	.04	.05	.06

*** = $p < .01$; ** = $p < .05$; * = $p < .10$

Figuur 2. Interactie-effect van betrokkenheid en uitkeringsproblematiek op gezondheid.

Tabel 2. *Predictoren voor levensgeluk onder werklozen in Nederland*

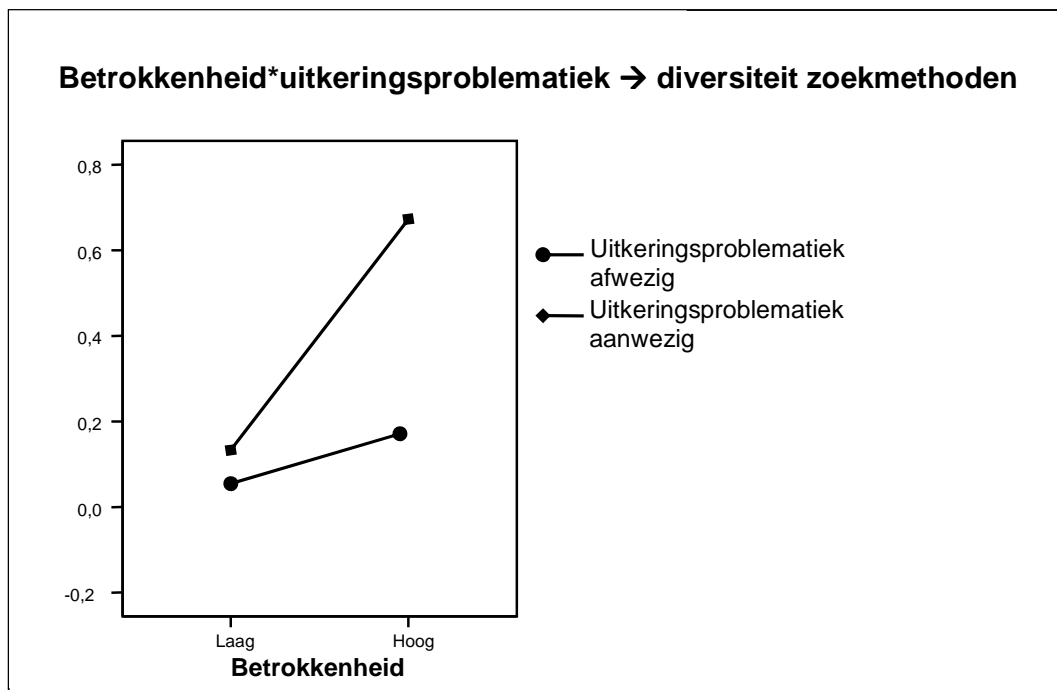
	Model 1	Model 2	Model 3
Demografische kenmerken			
Leeftijd	.08***	.05	.05
Geslacht (1 = man, 2 = vrouw)	.09***	.10***	.10***
Ethniciteit	-.17***	-.16***	-.16***
Opleiding	.05*	.06**	.06**
Gezinssituatie	.05*	.04	.04
Predictoren			
Intrinsieke betrokkenheid (IB)		-.07***	-.05
Uitkeringsproblematiek (U)		-.15***	-.12
Interactie intrinsiek en extrinsiek			
IB*U			-.04
R ²	.05	.08	.08

*** = $p < .01$; ** = $p < .05$; * = $p < .10$

Tabel 3. *Predictoren voor diversiteit aan zoekmethoden onder werklozen in Nederland*

	Model 1	Model 2	Model 3
Demografische kenmerken			
Leeftijd	-.20***	-.20***	-.20***
Geslacht (1 = man, 2 = vrouw)	-.04	-.05*	-.05*
Ethniciteit	.00	.00	.00
Opleiding	.08***	.06**	.06**
Gezinssituatie	.03	.04	.03
Predictoren			
Intrinsieke betrokkenheid (IB)		.25***	.12***
Uitkeringsproblematiek (U)		.01	.00
Interactie intrinsiek en extrinsiek			
IB*U			.25**
R ²	.05	.06	.07

*** = $p < .01$; ** = $p < .05$; * = $p < .10$

Figuur 3: interactie-effect van betrokkenheid en uitkeringsproblematiek op zoekmethoden

Tabel 4. *Predictoren voor de sollicitatiefrequentie onder werklozen in Nederland*

	Model 1	Model 2	Model 3
Demografische kenmerken			
Leeftijd	-.10***	-.07**	-.08**
Geslacht (1 = man, 2 = vrouw)	-.16***	-.17***	-.16***
Ethniciteit	.02	.01	.02
Opleiding	.05*	.03	.03
Gezinssituatie	.03	.04	-.02
Predictoren			
Intrinsieke betrokkenheid (IB)		.13***	.10
Uitkeringsproblematiek (U)		.06**	.01
Interactie intrinsiek en extrinsiek			
IB*U			.06
R ²	.03	.04	.04

*** = $p < .01$; ** = $p < .05$; * = $p < .10$

Tabel 5. *Predictoren voor acceptatiebereidheid onder werklozen in Nederland*

	Model 1	Model 2	Model 3
Demografische kenmerken			
Leeftijd	-.26***	-.23***	-.23***
Geslacht (1 = man, 2 = vrouw)	-.12***	-.14***	-.14***
Ethniciteit	.04	.03	.03
Opleiding	-.04	-.08***	-.08***
Gezinssituatie	-.02	-.01	-.01**
Predictoren			
Intrinsieke betrokkenheid (IB)		.27***	.34***
Uitkeringsproblematiek (U)		.16**	.06
Interactie intrinsiek en extrinsiek			
IB*U			.13
R ²	.07	.14	.14

*** = $p < .01$; ** = $p < .05$; * = $p < .10$

Conclusie en discussie

In de huidige studie is onderzocht welke invloed het gemis van intrinsieke en extrinsieke werkkenmerken heeft op gezondheid, levensgeluk en zoekgedrag van werklozen. In dit verband is gebleken dat intrinsieke betrokkenheid bij werk een negatieve invloed heeft op de gezondheid en het levensgeluk. Dit betekent dat werklozen met een hoge intrinsieke betrokkenheid zich ongezonder en minder tevreden voelen over het eigen leven dan werklozen met een lage betrokkenheid. Deze bevinding is in overeenstemming met eerdere onderzoeken naar dit onderwerp (Lai & Chan, 2002; Ashforth, 2001; Kinicki, 1989). Ook werklozen die hun uitkering te laat ontvangen rapporteren een lagere gezondheid en minder levensgeluk dan werklozen die deze problemen niet hebben. Dit is een interessant gegeven, omdat de negatieve gevolgen van uitkeringsproblemen weinig onderzocht zijn (Mean Patterson, 1997; Gurney & Taylor, 1981). De relatie tussen intrinsieke betrokkenheid en gezondheid werd daarnaast versterkt door uitkeringsgerelateerde problemen. Dit betekent dat de achteruitgang in gezondheid onder intrinsiek betrokken werklozen nog eens geïntensiveerd wordt door problemen bij de verstrekking van de uitkering. Er werd echter geen significante interactie gevonden van intrinsieke betrokkenheid en uitkeringsproblematiek op levensgeluk. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat levensgeluk voor de één meer samenhangt met intrinsieke kenmerken van werk, terwijl voor de ander de beloning juist van invloed is. Hoewel veel mensen zowel enigszins intrinsiek als extrinsiek georiënteerd zijn, suggereren ook Malka & Chatman (2003) dat één van beide oriëntaties de boventoon voert. Iemand met een sterke intrinsieke betrokkenheid kan weinig waarde hechten aan extrinsieke kenmerken, en vice versa. Dit zou betekenen dat intrinsiek betrokken werklozen zich niet direct ongelukkiger hoeven te voelen als er ook uitkeringsgerelateerde problemen optreden. “Geld maakt niet gelukkig, maar een uitdagende baan wél”, is dan het credo.

Het onderzoek geeft ook aanwijzingen over het zoekgedrag van werklozen. Mensen met een hoge intrinsieke betrokkenheid ondernemen een intensievere zoektocht naar een vervangende baan dan mensen met een lage betrokkenheid. In eerder onderzoek is deze relatie nooit duidelijk aangetoond (vgl. Wiener, Oei & Creed, 1999). In de huidige studie werd ondermeer verondersteld en aangetoond dat mensen met een hoge intrinsieke betrokkenheid een grote acceptatiebereidheid tentoonspreiden. Dit komt mogelijk voort uit een bijstelling van de eisen naarmate men langer thuiszit (“*ik wil zo graag weer aan het werk, daarom neem ik van af nu ook genoeg met werk onder minder gunstige voorwaarden*”). Een omgekeerde redenering was daarentegen ook mogelijk geweest: mensen die veel waarde hechten aan werk, zouden ook hógere eisen aan een baan kunnen stellen, juist omdat werk zo’n belangrijke rol in

hun leven speelt. Dat deze tegengestelde hypothese niet bevestigd werd, heeft mogelijk te maken met het feit dat acceptatiebereidheid is geoperationaliseerd als een gedragsintentie. Of intrinsiek betrokkenen daadwerkelijk matig werk accepteren, is niet onderzocht. Iemand kan nu aangeven dat hij onder alle omstandigheden aan het werk wil, maar als puntje bij paaltje komt, is het goed mogelijk dat hij de “matige” werkzaamheden alsnog aan zich voorbij laat gaan.

Ook uitkeringsproblematiek heeft invloed op het zoekgedrag, zo bleek uit de resultaten. Zowel de sollicitatiefrequentie als de acceptatiebereidheid lag hoger onder werklozen met uitkeringsproblemen. Er bleken alleen geen verschillen in diversiteit aan toegepaste zoekmethoden tussen de groep mét en de groep zónder uitkeringsproblemen. Met deze bevindingen kan voorzichtig geconcludeerd worden dat uitkeringsgerelateerde problemen invloed hebben op de zoektocht naar werk. De financiële onzekerheid die deze uitkeringsproblematiek met zich meebrengt, lijkt werklozen dus aan te sporen om intensiever naar een vervangende baan te zoeken. Een belangrijke kanttekening bij deze bevinding is, dat het verband tussen zoekgedragingen onderling niet in alle gevallen even sterk was. Opvallend was de lage correlatie tussen diversiteit aan toegepaste zoekmethoden en acceptatiebereidheid en tussen sollicitatiefrequentie en acceptatiebereidheid. De relatief zwakke samenhang heeft mogelijk te maken met de aard van de variabelen. Zoals gezegd neigt het construct acceptatiebereidheid meer naar een vaststelling van de gedragsintentie, terwijl diversiteit aan zoekmethoden en sollicitatiefrequentie het *gedrag* van werklozen in kaart brengen. Je iets *voornemen* en het ook *écht doen*, blijven nog altijd twee verschillende zaken.

Effecten van intrinsieke betrokkenheid op zoekgedrag werden over het algemeen niet gemodereerd door uitkeringsproblematiek. Alleen de relatie tussen intrinsieke betrokkenheid en diversiteit aan toegepaste zoekmethoden werd versterkt door uitkeringsgerelateerde problemen. Dat er weinig interactie-effecten gevonden werden, heeft mogelijk te maken met het onderzoeksdesign. Zo stellen McClelland & Judd (1993), dat het in veldstudies veel lastiger is om moderatie-effecten vast te stellen dan in experimenten. De distributie van de onafhankelijke variabelen is in veldstudies vaak minder gunstig, waardoor er vrij weinig variantie waarneembaar is. Dit heeft zijn weerslag op de variantie in het interactieproduct ($X*Z$), en daarmee op de statistische power.

Tot slot bleken zoekgedrag en gezondheid positief met elkaar samen te hangen: werklozen die in goede gezondheid verkeerden, vertoonden intensiever zoekgedrag dan mensen met een slechte gezondheid. Daarmee konden de bevindingen uit eerdere studies gerepliceerd worden (Claussen, Bjørndal & Hjort, 1993; Taris, 2002).

Met deze uitkomsten kan voorzichtig geconcludeerd worden dat het gemis van intrinsieke én extrinsieke werkkenmerken invloed heeft op het welzijn, maar zeker ook op het zoekgedrag van werkloze burgers. Een belangrijke uitkomst, omdat deze bevinding duidelijkheid verschaft in de manieren waarop de zoektocht naar werk bevorderd kan worden. Dat zoekgedrag een zeer belangrijk onderdeel in het werkloosheidsproces is, blijkt uit uiteenlopende onderzoeken. Zo vergroot een intensieve zoektocht de kansen op een nieuwe baan (Kanfer, Wanberg & Kantrowitz, 2001); wordt het risico op langdurige werkloosheid erdoor verkleind (McKee-Ryan et al., 2005) en zijn mensen die hard gezocht hebben vaker tevreden over hun nieuwe baan (Leana & Feldman, 1988).

Naast intrinsieke en extrinsieke werkeigenschappen, bleken ook demografische factoren een belangrijke rol te spelen bij de verklaring van de onderzoeksvariabelen. Zo rapporteerden allochtonen en hoogopgeleide werklozen een slechtere gezondheid dan autochtonen en laagopgeleide burgers. Het effect van opleidingsniveau op gezondheid werd ook in eerdere studies aangetoond (Turner, 1995). Uit deze onderzoeken bleek dat hoger opgeleiden een sterkere intrinsieke betrokkenheid vertonen dan laagopgeleiden, met de nodige gevolgen voor het welzijn. Ook het zoekgedrag werd in de huidige studie beïnvloed door demografische gegevens: een hogere leeftijd stond bijvoorbeeld in verband met een verminderde zoektocht naar vervangend werk. In andere studies kwam dit leeftijdseffect ook naar voren (Schaufeli & Vanuyperen, 1993). Daarnaast bleken mannen harder te zoeken dan vrouwen. Ook deze bevinding werd in eerder onderzoek aangetoond (Wanberg, Glomb, Song & Sorenson, 2005).

Het onderzoek geeft tot slot aanwijzingen over de rol van cognitieve dissonantie bij werkloosheidsproblematiek. Wanneer werkloosheid wordt gepercipieerd als een ongewenste en onaangename situatie, leidt dit veelal tot aanpassingen in het eigen gedrag. Een intensieve zoektocht naar vervangend werk is dan een strategie om deze dissonante gevoelens tegen te gaan.

Toekomstig onderzoek

De externe validiteit van het onderzoek is redelijk hoog, mede vanwege de omvangrijke en diverse steekproef. Dit is in tegenstelling met eerdere onderzoeken, waarin de conclusies vaak gebaseerd werden op relatief kleine onderzoeksgroepen (Hanisch, 1999). Toch zijn er in toekomstige studies nog een aantal verbeteringen mogelijk.

Uitkeringsproblematiek. Uit het huidige onderzoek bleek dat de meeste werklozen hun uitkering op tijd ontvangen. De problemen met de maandelijkse uitkeringsverstrekking lijken dus redelijk mee te vallen. In toekomstige onderzoeken zou het daarom interessant zijn om te

kijken naar andere uitkeringsgerelateerde problemen. Zo kan in kaart gebracht worden hoe lang het traject van uitkeringsaanvraag tot de eerste verstrekking duurt, en welke gevolgen deze tijdsduur heeft voor welzijn en zoekgedrag.

Vergelijking over de tijd. Ook is het verstandig om volgende onderzoeken naar dit onderwerp een longitudinaal karakter te geven. De dataset van de Inspectie Werk en Inkomen bood daar zeker mogelijkheden toe, ware het niet dat een van de belangrijkste onderzoeksvariabelen – intrinsieke betrokkenheid - slechts op één moment in de tijd is gemeten.

Een longitudinale benadering van werkloosheidsproblemen zou het bijvoorbeeld mogelijk maken om veranderingen in welzijn en zoekgedrag waar te nemen, waardoor het eenvoudiger wordt om causale verbanden te leggen. Studies met een longitudinaal karakter bieden ook kansen om de invloed van werkloosheidsduur op variabelen als welzijn en zoekgedrag in kaart te brengen. De duur waarmee iemand zonder werk thuis zit, heeft mogelijk invloed op gezondheid, levensgeluk en de zoektocht naar werk (Wanberg et al., 2005). Mensen kunnen bijvoorbeeld ontmoedigd raken in hun zoekgedrag naarmate zij langer werkloos zijn.

Uitbreiding onderzoeksvariabelen. Ook is het raadzaam om meer determinanten in het onderzoek te betrekken. Met behulp van demografische variabelen, intrinsieke betrokkenheid en uitkeringsproblematiek kon namelijk slechts een klein deel van de variantie in de afhankelijke variabelen worden verklaard (R^2 varieerde van .04 tot .13). Het zou bijvoorbeeld interessant zijn om de theory of planned behavior te toetsen binnen de steekproef. Zo hebben attitude, sociale norm en zelf-effectiviteit mogelijk invloed op het zoekgedrag, waardoor een groter deel van de variantie in deze variabele verklaard kan worden (Wiener, Oei & Creed, 1999).

Gestandaardiseerde onderzoeksschalen. De constructvaliditeit van de schaal voor intrinsieke betrokkenheid is waarschijnlijk wat aan de lage kant. Zo heeft de stelling “een uitkering geeft mij het gevoel dat ik mijn hand ophoud” weinig te maken met het (inhoudelijk) belang van werk in het leven van werklozen. Dit item neigt zelfs naar een vaststelling van de extrinsieke betrokkenheid. Het is belangrijk hier in toekomstig onderzoek rekening mee te houden, omdat intrinsieke en extrinsieke werkeigenschappen twee onafhankelijke concepten vormen (Malka & Chatman, 2003).

Voor intrinsieke betrokkenheid is het daarbij raadzaam om een gestandaardiseerde schaal toe te passen; een voorbeeld hiervan is de “Work involvement scale”. Deze vragenlijst heeft zes items en bestaat uit stellingen als “Een baan is erg belangrijk voor mij” (Warr, Cook & Wall (1979). Het is tevens aan te bevelen om intrinsieke en extrinsieke kenmerken van werk *directer* vast te stellen. Hiertoe zou de zogenaamde “LAMB scale” (“latent and manifest benefits scale) van Muller, Creed, Waters & Machin (2005) gebruikt kunnen worden. Het

betreft een 36-item schaal met stellingen zoals: “mijn inkomen voorziet in de mogelijkheid om leuke dingen te doen” (extrinsiek) en: “ik lever een waardevolle bijdrage aan de samenleving” (intrinsiek).

Ook voor gezondheid en levensgeluk zijn gestandaardiseerde schalen ontwikkeld, waaronder de “General health questionnaire” (Goldberg, 1978) en de “Satisfaction with life scale” (Diener, Emmons, Larsen & Griffin, 1985).

Aanbevelingen voor interventies

Intrinsieke betrokkenheid en zoekgedrag. Omdat intrinsieke betrokkenheid bij werk een relatief stabiele factor is, zal het moeilijk zijn om hier grote én blijvende veranderingen in aan te brengen. Toch is het raadzaam om in interventies aandacht te besteden aan het belang van werk in het persoonlijke leven. Door de intrinsieke werkeigenschappen te benadrukken (contact met collega's, persoonlijke ontwikkeling) worden mensen mogelijk extra geprikkeld om intensief naar werk te zoeken. Voorwaarde is wel, dat het individu al een redelijk hoge betrokkenheid heeft. Wanneer werk echt niet belangrijk wordt gevonden, zal het moeilijk zijn om deze mening in positieve richting te veranderen.

Gezondheid. Ook is het verstandig om ervoor te zorgen dat mensen die zonder werk thuiszitten hun gezondheid niet laten versloffen. Een slechte gezondheid vormt immers een barrière om weer snel aan het werk te komen, mede vanwege het verband met een lage zoekactiviteit (Claussen, Bjørndal & Hjort, 1993; Taris, 2002). Deze aanbeveling geldt het sterkst voor allochtonen en hoger opgeleiden, omdat zij de slechtste gezondheid rapporteren.

Referenties

- Andrews, F.M. & Whithey, S.B. (1976). *Social indicators of well-being: America's perception of life quality*. New York: Plenum.
- Andrews, F.M. & Robinson, J.P. (1991). Measures of subjective well-being. In J.P. Robinson, P. Shaver & L. Wrightsman (Eds.). *Measures of personality and social psychological attitudes*. San Diego: Academic Press.
- Ashforth, B. (2001). *Role transitions in organizational life: An identity-based perspective*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Blau, D.M. & Robins, P.K. (1990). Job search outcomes for the employed and unemployed. *The Journal of Political economy*, 98, pp. 637-655.
- Brown, P. & Hesketh, A. (2004). *The mismanagement of talent: employability and jobs in the knowledge economy*. Oxford: Oxford University Press.
- Campbell, I. & Burgess, J. (2001). Causal employment in Australia and temporary employment in Europe: Developing a cross-national comparison. *Work, Employment, and Society*, 15, pp. 171-184.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2007). *Maandelijkse cijfers werkloze-, werkzame- en niet-beroepsbevolking*. Verkregen op 1 juni 2007 van www.statline.cbs.nl.
- Claussen, B., Bjørndal, A. & Hjort, P.F. (1993). Health and reemployment in a two year follow-up of long term unemployed. *Journal of Epidemiology Community Health*, 47, pp. 14-18.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, pp. 71-75.
- Elliot, A.J. & Devine, P.G. (1994). On the motivational nature of cognitive dissonance: Dissonance as psychological discomfort. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, pp. 382-394.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Fordyce, M.W. (1988). A review of research on the happiness measures: A sixty second index of happiness and mental health. *Social Indicators Research*, 20, pp. 355-381.
- Goldberg, D.P. (1978). *Manual of the General Health Questionnaire*. Windsor: NFER-NELSON.
- Gurney, R.M. & Taylor, K. (1981). Research on unemployment: Defects, neglect and prospects, *Bulletin of The British Psychological Society*, 34, pp. 349-352.
- Hanisch, K.A. (1999). Job loss and unemployment research from 1994 to 1998: A review and

- recommendations for research and intervention. *Journal of Vocational Behavior*, 55, pp. 188-220.
- Holmes, T.H. & Rahe, R.H. (1967). The social readjustment rating scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 11, pp. 213-218.
- Inspectie Werk en Inkomen (2006). *Eerste contacten met de keten: volgonderzoek naar de werkzoekende burger in de keten*. Den Haag: IWI.
- Isaksson, K., Johansson, G., Bellaagh, K. & Sjöberg, A. (2004). Work values among the unemployed: changes over time and some gender differences. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, pp. 207-214.
- Jackson, P.R., Stafford, E.M., Banks, M.H. & Warr, P.B. (1983). Unemployment and psychological distress in young people. The moderating role of employment commitment. *Journal of Applied Psychology*, 68, pp. 525-535.
- Jahoda, M. (1982). *Employment and unemployment: A social psychological analysis*. New York: Cambridge University Press.
- Jenkins, G.D., Mitra, A., Gupta, N. & Shaw, J.D. (1998). Are financial incentives related to performance? A meta-analytic review of empirical research. *Journal of Applied Psychology*, 83, pp. 777-787.
- Kanfer, R., Wanberg, C.R. & Kantrowitz, T.M. (2001). Job search and employment: a personality-motivational analysis and meta-analytic review. *Journal of Applied Psychology*, 86, pp. 837-855.
- Kang, J.M. (1987). Reporters and their professional and occupational commitment in a developing country. *International Communication Gazette*, 40, pp. 3-20.
- Kinicki, A.J. (1989). Predicting occupational role choices after involuntary job loss. *Journal of Vocational Behavior*, 35, pp. 204-218.
- Kulik, L. (2000). Woman face unemployment: a comparative analysis of age groups. *Journal of Career Development*, 27, pp. 15-33.
- Lai, J.C.L. & Chan, R.K.H. (2002). The effects of job-search motives and coping on psychological health and re-employment: a study of unemployed Hong Kong Chinese. *International Journal of Human Resource Management*, 13, pp. 465-483.
- Lai, J.C.L. & Wong, W.S. (1998). Optimism and coping with unemployment among Hong Kong Chinese women. *Journal of Research in Personality*, 32, pp. 454-479.
- Latack, J.C., Kinicki, A.J. & Prussia, G.E. (1995). An integrative process model of coping with job loss. *Academy of Management Review*, 20, pp. 311-342.
- Leana, C.R. & Feldman, D.C. (1988). Individual responses to job loss: perceptions, reactions,

- and coping behaviours. *Journal of Management*, 14, pp. 375-389.
- Malen, E.A. & Stroh, L.K. (1998). The influence of gender on job loss and coping behavior among unemployed managers. *Journal of Employment Counselling*, 35, pp. 26-39.
- Malka, A. & Chatman, J.A. (2003). Intrinsic and extrinsic work orientations as moderators of the effect of annual income on subjective well-being: a longitudinal study. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, pp. 737-746.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- McClelland, G.H. & Judd, C.M. (1993). Statistical difficulties of detecting interactions and moderator effects. *Psychological Bulletin*, 114, pp. 376-390.
- McFadyen, R.G. & Thomas, J.P. (1997). Economic and psychological models of job search behaviour of the unemployed. *Human Relations*, 50, pp. 1461-1484.
- McKee-Ryan, F.M., Song, Z., Wanberg, C.R. & Kinicki, A.J. (2005). Psychological and physical well-being during unemployment: a meta-analytic study. *Journal of Applied Psychology*, 90, pp. 53-76.
- Mean Patterson, L.J.M. (1997). Long-term unemployment among adolescents: A longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 20, pp. 261-280.
- Muller, J.J., Creed, P.A., Waters, L.E. & Machin, M.A. (2005). The development and preliminary testing of a scale to measure the latent and manifest benefits of employment. *European Journal of Psychological Assessment*, 21, pp. 191-198.
- Schaufeli, W.B. & Vanyperen, N.W. (1993). Success and failure in the labour market. *Journal of Organizational Behavior*, 14, pp. 559-572.
- Stone, J. & Cooper, J. (2001). A self-standards model of cognitive dissonance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 37, pp. 228-243.
- Taris, T.W. (2002). Unemployment and mental health: A longitudinal perspective. *International Journal of Stress Management*, 9, pp. 43-57.
- Turner, J.B. (1995). Economic context and health effects of unemployment. *Journal of Health and Social Behavior*, 36, pp. 213-229.
- Vansteenkiste, M., Lens, W., De Witte, H. & Feather, N.T. (2005). Understanding unemployed people's job search behaviour, unemployment experience and well-being: A comparison of expectancy-value theory and self-determination theory. *British Journal of Social Psychology*, 44, pp. 269-287.
- Veenhoven, R. & Ouweneel, P. (1995). Livability of the welfare-state. *Social Indicators Research*, 36, pp. 1-48.
- Wanberg, C.R., Glomb T.M., Song, Z. & Sorenson, S. (2005). Job-search persistence during

- unemployment: a 10-wave longitudinal study. *Journal of Applied Psychology*, 90, pp. 411-430.
- Wanberg, C.R., Griffiths, R.F. & Gavin, M.B. (1997). Time structure and unemployment: A longitudinal investigation. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 70, pp. 75-95.
- Warr, P.B., Cook, C.J. & Wall, T.D. (1979). Scales of measurement of some work attitudes and aspects of psychological well-being. *Journal of Occupational Psychology*, 52, pp. 129-148.
- Warr, P., Jackson, P. & Banks, M. (1988). Unemployment and mental health: Some British studies. *Journal of Social Issues*, 44, pp. 47-68.
- Whelan, C.T. (1992). The role of income, life-style deprivation and financial strain in mediating the impact of unemployment on psychological distress: Evidence from the Republic of Ireland. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 65, pp. 331-344.
- Wiener, K.K.K., Oei, T.P.S. & Creed, P.A. (1999). Predicting job seeking frequency and psychological well-being in the unemployed. *Journal of Employment Counseling*, 36, pp. 67-91.
- Winefield, A. (1995). Unemployment: Its psychological costs. In C.L. Cooper & I.T. Robertson (Eds.). *International review of industrial and organizational psychology* (vol. 10, pp.169-211). Chichester, England: Wiley.

Bijlage 1. Gemiddelden, standaarddeviaties en correlaties tussen de onderzoeksvariabelen

Variabelen	Mean	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Leeftijd	46.19	11.61											
2. Geslacht (1 = man, 2 = vrouw)	1.54	.50	-.25**										
3. Etniciteit ¹ (1-4)	1.42	.95	-.19**	.00									
4. Opleiding ² (1-4)	2.70	.92	-.04	-.07**	-.08**								
5. Gezinsituatie ³ (0-1)	.42	.49	-.18**	.12**	.11**	.02							
6. Intrinsieke betrokkenheid (1-5)	3.48	.86	-.08**	.06**	.00	.14**	.01						
7. Uitkeringsproblematiek (1-3)	1.20	.46	-.15	.07**	.09**	.00	.01	0.2					
8. Gezondheid (1-5)	2.31	.95	.03	.02	.11**	-.16**	-.02	-.07**	-.13**				
9. Levenstevredenheid (1-10)	6.37	1.70	.06**	.07**	-.18**	.08**	.02	-.06**	-.15**	.53**			
10. Diversiteit zoekmethoden (1-10)	5.65	2.98	-.16**	.02	.01	.09**	.07**	.13**	.02	.11**	.04		
11. Sollicitatiefrequentie (0-50)	6.88	6.21	-.03	-.13**	.03	.09**	.05	.11**	.03	.13**	.03	.33**	
12. Acceptatiebereidheid (1-4)	2.22	.61	-.22**	-.05*	.08**	-.05*	.01	.24**	.07**	.07**	.13**	.16**	.13**

¹ Etniciteit werd gemeten met 4 opties: autochtoon (1), allochtoon EU (2), allochtoon buiten EU, bijvoorbeeld uit de VS, Canada of Indonesië (3), allochtoon uit Turkije, Marokko, Suriname of Antillen (4)

² De hoogst genoten opleiding is onderverdeeld in 4 categorieën: geen of basisonderwijs (1), lbo/vmbo (2), mbo/havo/vwo (3), hbo/academisch (4)

³ Geen kinderen thuis = 0; kinderen thuis = 1

** = p < .01; * = p < .05